

Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн
2025 оны 03 дугаар сарын 18-ны өдрийн
16 дугаар тогтоолын Зургаадугаар хавсралт

**ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ХҮДЭР, БАЯЖМАЛЫН АРИЛЖААНЫ ГЭРЭЭНИЙ
СТАНДАРТ ТОГТООХ, МӨРДҮҮЛЭХ ЖУРАМ**

**ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ХҮДЭР, БАЯЖМАЛЫН АРИЛЖААНЫ ГЭРЭЭНИЙ
СТАНДАРТ ТОГТООХ, МӨРДҮҮЛЭХ ЖУРАМ**

Нэг.Ерөнхий үндэслэл.....	2
Хоёр.Арилжааны гэрээнд тавигдах шаардлага	2
Гурав. Арилжааны гэрээг байгуулсанд тооцох, биржид бүртгүүлэх	2
Дөрөв.Арилжааны гэрээний төлбөр, тооцоо	3
Тав.Арилжааны гэрээний хэрэгжилт, түүнд тавих хяналт	3
Зургаа.Арилжааны гэрээг дуусгавар болгох, түүний үр дагавар	3
Долоо.Тээвэрлэлт, хадгалалт, чанарын хяналт	3
<i>Тээвэр логистик</i>	4
<i>Агуулахын баримт, хадгалалт</i>	4
<i>Чанарын хяналт</i>	5
Найм.Бусад.....	6

**ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ХҮДЭР, БАЯЖМАЛЫН АРИЛЖААНЫ ГЭРЭЭНИЙ
СТАНДАРТ ТОГТООХ, МӨРДҮҮЛЭХ ЖУРАМ**

Нэг.Ерөнхий үндэслэл

- 1.1. Энэхүү журмаар "Монголын хөрөнгийн бирж" ХК (цаашид "Бирж" гэх)-иар арилжаалсан хайлуур жоншны хүдэр, баяжмалын арилжааны гэрээний стандартыг тогтоох, хэрэгжилтэд хяналт тавихтай холбоотой харилцааг зохицуулна.
- 1.2. Энэхүү журамд заасан үйл ажиллагаа нь Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомж, Санхүүгийн зохицуулах хороо (цаашид "Хороо" гэх) болон Биржээс баталсан журам, заавар, түүнд нийцүүлэн гаргасан бусад шийдвэрийн хүрээнд хэрэгжинэ.
- 1.3. Энэхүү журмыг Биржийн арилжаанд оролцогчид, Биржийн зах зээлийн бусад оролцогчид дагаж мөрдөнө.

Хоёр.Арилжааны гэрээнд тавигдах шаардлага

- 2.1. Гэрээгээр арилжаалах хайлуур жоншны хүдэр, баяжмалын 1 багц 1 вагон буюу 65 тонн байна.
- 2.2. Форвард гэрээний хугацаа 12 сар хүртэл хугацаатай байна.
- 2.3. Спот гэрээний хугацаа 30 буюу түүнээс доош хоногийн хугацаатай байна.
- 2.4. Хайлуур жоншны хүдэр, баяжмалын чанарын зөрүүнд үндэслэн үнийн нэмэгдэл, бууралтыг тооцож болно.
- 2.5. Энэхүү журмын 2.4-т заасан бүтээгдэхүүний үнийн нэмэгдэл, бууралтыг тооцохоор бол түүний аргачлал, хувь хэмжээг Биржид ирүүлэх арилжааны зард тодорхой тусгаж арилжааны гэрээнд заавал оруулсан байна.
- 2.6. Биржид ирүүлэх арилжааны зард үнийн нэмэгдэл, бууралтыг тооцсон аргачлал, хувь хэмжээг тусгаж ирүүлээгүй бол чанарын хэлбэлзэлд тооцох үнийн нэмэгдэл, бууралтгүй гэж үзэн арилжааны гэрээг байгуулна.
- 2.7. Форвард гэрээний хувьд зах зээлийн нөхцөл байдалтай уялдуулан гэрээний үнийг тохируулж болох бөгөөд үнийн тохируулгын нөхцөл, тооцох аргачлалыг тодорхой тусгана.
- 2.8. Арилжааны гэрээ болон түүнтэй холбоотой бусад харилцаанд зөвхөн Монгол Улсын хуулийг хэрэглэнэ.

Гурав. Арилжааны гэрээг байгуулсанд тооцох, биржид бүртгүүлэх

- 3.1. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний цахим арилжаа амжилттай зохион байгуулагдаж, хэлцэл хийгдсэнээр арилжааны гэрээ байгуулагдсанд тооцож, Биржид бүртгэгдэнэ.

- 3.2. Арилжааны гэрээг байгуулахдаа гэрээний хугацаа эхлэх өдрийг арилжааны системд хэлцэл амжилттай хийгдсэн өдрөөр тусгана.
- 3.3. Талууд арилжааны гэрээг хэлцэл биелснээс хойш ажлын 5 өдрийн дотор байгуулан Биржид ирүүлэх үүрэгтэй. Гэрээг байгуулж ирүүлээгүй нь гэрээний үүргээс чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.
- 3.4. Талууд арилжааны гэрээг байгуулахдаа системд хийгдсэн хэлцлийн дагуу байгуулна.
- 3.5. Талуудын байгуулсан арилжааны гэрээ болон түүний нэмэлт гэрээг тухай бүр Биржид бүртгүүлнэ.

Дөрөв.Арилжааны гэрээний төлбөр, тооцоо

- 4.1. Спот гэрээний нийт төлбөрийг худалдан авагч нь хэлцэл амжилттай хийгдсэнээс хойш ажлын 7 өдрийн дотор худалдагчийн дансанд шилжүүлнэ.
- 4.2. Форвард гэрээний төлбөрийг дэнчин хассан дүнгээр худалдагчаас ирүүлсэн нэхэмжлэхийн дагуу хэлцэл амжилттай хийгдсэнээс хойш ажлын 7 өдрийн дотор шилжүүлнэ.
- 4.3. Арилжааны гэрээний төлбөр, тооцоо гүйцэтгэх бусад харилцааг "Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны төлбөр тооцооны журам"-д заасны дагуу зохицуулна.

Тав.Арилжааны гэрээний хэрэгжилт, түүнд тавих хяналт

- 5.1. Худалдагч эсхүл түүний брокер нь спот, форвард гэрээний хэрэгжилтийн талаар мэдээллийг Биржид сар бүрийн 10-ны өдөр шинэчлэн ирүүлнэ.
- 5.2. Энэхүү журмын 5.1-т заасан тайланд дараах мэдээллийг тусгасан байна.Үүнд:
 - 5.2.1. бүтээгдэхүүний төлбөр төлсөн баримт;
 - 5.2.2. нийлүүлсэн бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ;
 - 5.2.3. тээвэрлэлтийн мэдээлэл;
- 5.3. Бирж нь арилжааны гэрээний хэрэгжилтэд хяналт тавих зорилгоор худалдагч эсхүл түүний брокероос нэмэлт мэдээлэл шаардаж болно.
- 5.4. Арилжааны гэрээний хэрэгжилтийг хангахтай холбоотойгоор бүтээгдэхүүнийг хадгалах, тээвэрлэх, шинжилгээ хийлгэхдээ зөвхөн Биржийн итгэмжлэгдсэн этгээдээр гүйцэтгүүлнэ.

Зургаа.Арилжааны гэрээг дуусгавар болгох, түүний үр дагавар

- 6.1. Арилжааны гэрээ дараах тохиолдолд дуусгавар болно. Үүнд:
 - 6.1.1. талууд гэрээг хугацаанаас нь өмнө дуусгавар болгохоор харилцан тохиролцсон;
 - 6.1.2. талууд арилжааны гэрээний үүргийг бүрэн биелүүлсэн;
 - 6.1.3. холбогдох хууль тогтоомж болон гэрээнд заасны дагуу гэрээ дуусгавар болох үндэслэл бий болсон.

6.2. Гэрээг дуусгавар болгоход баримтлах нөхцөл

6.2.1. Худалдагч, худалдан авагч тал нь гэрээг хугацаанаас нь өмнө дуусгавар болгохоор харилцан тохиролцсон бол гэрээг дуусгавар болж байгаа үндэслэл, шалтгаан болон дэнчинг гэрээний аль талд шилжүүлэх тухай акт үйлдэж, тус актыг Биржид ирүүлнэ.

6.2.2. Талууд арилжааны гэрээний үүргийг бүрэн биелүүлсэн бол Биржийн “Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны төлбөр тооцооны журам”-д заасан баримт бичгийг Биржид ирүүлнэ.

6.3. Гэрээг дуусгавар болгосон, хүчингүйд тооцсоны үр дагавар

6.3.1. Гэрээг дуусгавар болгосон тохиолдолд арилжааны дэнчинтэй холбоотой харилцааг Биржийн “Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны төлбөр тооцооны журам”-аар зохицуулна.

6.3.2. Арилжааны системд хийгдсэн арилжааны гэрээг талууд журамд заасан хугацаанд байгуулаагүй бол тухайн гэрээг цуцлах, дуусгавар болгохтой холбоотой харилцаанд 6.1, 6.2-т заасан зохицуулалт нэгэн адил хэрэглэгдэнэ.

Долоо.Тээвэрлэлт, хадгалалт, чанарын хяналт

Тээвэр логистик

7.1 Бүтээгдэхүүнийг итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалаас нийлүүлэх цэгт хүргэх ажиллагааг худалдагчтай гэрээ байгуулсан Биржийн итгэмжлэгдсэн тээвэр логистикийн үйл ажиллагаа эрхлэгч гүйцэтгэнэ.

7.2 Худалдагч нь хүргэлт хийх тээврийн хэрэгслийн дугаар, хүргэлтийн маршрут, бүтээгдэхүүн, тоо хэмжээ, очих хугацааны талаар мэдээллийг итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд бүтээгдэхүүнийг хүргэхээс 3 хоногийн өмнө мэдэгдэнэ.

7.3 Худалдан авагчтай байгуулсан гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Худалдагч нь бүтээгдэхүүний гэрээнд заасан газарт хүргэх хүртэл хугацааны тээвэрлэлтийн эрсдэлийг хариуцна.

7.4 Тээвэр логистикийн үйл ажиллагаа эрхлэгч нь тээвэрлэлтийн гэрээ байгуулсан этгээдийн өмнө хариуцлага хүлээнэ.

7.5 Худалдан авагч Биржийн итгэмжлэгдсэн тээвэр логистикийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийг ашиглахгүйгээр бүтээгдэхүүнийг хүлээн авах бол ачилт хийгдсэнээр хүргэлтийн үйл ажиллагаа дууссан гэж үзнэ.

Агуулахын баримт, хадгалалт

7.6 Итгэмжлэгдсэн агуулах, терминал нь бүтээгдэхүүнийг хүлээн авах, ачилт хийж дуусах хүртэл чанар, тоо хэмжээ, аюулгүй байдлыг хариуцна.

7.7 Итгэмжлэгдсэн агуулах терминал нь бүтээгдэхүүнийг хадгалахдаа үндэсний холбогдох стандартад заасан хадгалалтын нөхцөлийг баримтлахаас гадна дараах нөхцөлийг бүрдүүлж ажиллана:

7.7.1 Камерын хяналтын системийг бүрдүүлсэн байх;

7.7.2 Бүтээгдэхүүний овоолгын нэршлийн самбартай байх.

7.8 Итгэмжлэгдсэн агуулах, терминал нь Биржээр арилжих, арилжсан бүтээгдэхүүнийг

- хүлээн авч "Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны журам"-ын Хавсралт 3 /цаашид "агуулахын баримт" гэх/-г үйлдэн Биржид ирүүлнэ.
- 7.9 Итгэмжлэгдсэн агуулах, терминал нь итгэмжлэгдсэн лабораториор дээж авхуулах, шинжилгээ хийлгэх үйл ажиллагаанд хамтарч ажиллана. Худалдагч эсхүл брокер нь шинжилгээний дүнг Биржид ирүүлнэ.
- 7.10 Худалдагч нь худалдан авагчтай байгуулсан гэрээний дагуу бүтээгдэхүүний төлбөрийг хүлээн авсан тухай баримтыг Биржид ирүүлснээр Бирж бүтээгдэхүүнийг хүлээн авах мэдэгдлийг худалдан авагч, эсхүл брокер болон итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд хүргүүлнэ.
- 7.11 Худалдагч нь агуулах, терминалаас ачилт хийхээс ажлын 3 хоногийн өмнө энэ талаар итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд мэдэгдэж, бүтээгдэхүүнийг хүлээн авах этгээдийн биеийн байцаалт, чингэлэг, тээврийн хэрэгсэл болон бүтээгдэхүүн хүлээн авах мэдэгдлийн талаар мэдээллийг урьдчилан итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд хүргүүлнэ.
- 7.12 Итгэмжлэгдсэн агуулах, терминал нь гэрээний дагуу нийлүүлэх бүтээгдэхүүний ачилтыг хийн худалдан авагчид хүлээлгэн өгч акт үйлдэн, итгэмжлэгдсэн лабораторийн шинжилгээний дүнгийн хамт Биржид ирүүлнэ.
- 7.13 Спот гэрээгээр арилжаалах бүтээгдэхүүний арилжаа зохион байгуулагдах өдрөөс ажлын 5-аас доошгүй өдрийн өмнө итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд байршуулж, бүртгэгдсэн байна.
- 7.14 Итгэмжлэгдсэн агуулах, терминал нь бүтээгдэхүүнийг хүлээн авах, хүлээлгэн өгөх бүртгэлийг хөтлөх бөгөөд Бирж нь хяналт, шалгалтын зорилгоор бүртгэл, агуулахын баримтыг тухай бүр шалгах үүрэгтэй.
- 7.15 Агуулахын баримтын үнэн зөвийг түүнийг үйлдсэн итгэмжлэгдсэн агуулах, терминал хариуцна.

Чанарын хяналт

- 7.16 Худалдагч нь итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд байршуулсан бүтээгдэхүүнд чанарын шинжилгээ хийлгэх гэрээг биржийн итгэмжлэгдсэн лабораторитой байгуулна.
- 7.17 Итгэмжлэгдсэн лаборатори нь итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд байршсан бүтээгдэхүүнээс Монгол Улсын холбогдох стандартад заасан аргачлалын дагуу дээж авч шинжилгээ хийнэ.
- 7.18 Итгэмжлэгдсэн агуулах, терминал нь бүтээгдэхүүнийг агуулах, терминалд хүлээн авах болон агуулахаас ачилт хийх үеийн жинг үнэн зөв тооцож, баталгаажуулна.
- 7.19 Итгэмжлэгдсэн лаборатори нь бүтээгдэхүүний чанарын шинжилгээг хийж дууссаны дараа шинжилгээний үр дүнгийн хуудасны эх хувийг агуулах, терминалд, хуулбар хувийг Бирж болон худалдагчид хүргүүлнэ.
- 7.20 Итгэмжлэгдсэн лабораторийн шинжилгээний үр дүнгийн хуудаст дээжийн мэдээлэл, сорилт, шинжилгээг гүйцэтгэсэн стандарт, шинжилгээ хийсэн үзүүлэлт, зөвшөөрөгдөх хэмжээ, хэмжих нэгж, үр дүнг тусгасан байна.
- 7.21 Итгэмжлэгдсэн агуулах, терминал нь бүтээгдэхүүнийг агуулах, терминалаас ачих үед итгэмжлэгдсэн лабораторийн шинжилгээний үр дүнгийн хуудсыг худалдан авагчид хүлээлгэн өгнө.
- 7.22 Чанарын маргаанаас шалтгаалан агуулах, терминалаас ачилт хийгдээгүй тохиолдолд худалдан авагч нь итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд мэдэгдэн ачилтыг түр

хойшлуулж болно. Энэ тохиолдолд худалдан авагч нь Биржээс бүтээгдэхүүн хүлээн авах мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор давтан шинжилгээ хийлгэх хүсэлтийг Биржид гаргана. Давтан шинжилгээ хийлгэх хүсэлтэд агуулах, терминалын нэр, бүтээгдэхүүний байршил, тоо хэмжээ, чанарын үзүүлэлт, холбоо барих хаяг болон шаардлагатай бусад мэдээллийг тусгаж, албан ёсны тамга, тэмдэг дарж баталгаажуулсан байна. Давтан шинжилгээг худалдагч, худалдан авагчийн тохиролцож сонгосон Биржийн итгэмжилсэн шинжилгээний лаборатори гүйцэтгэх бөгөөд давтан шинжилгээний үр дүнгээс хамаарч төлбөрийг худалдан авагч эсхүл худалдагч хариуцна.

- 7.23 Худалдан авагч нь заасан хугацаанд тогтоосон журмын дагуу давтан шинжилгээ хийлгэх хүсэлт гаргаагүй тохиолдолд агуулах, терминалаас ачсан бүтээгдэхүүний чанарыг хүлээн зөвшөөрсөн гэж үзнэ.
- 7.24 Давтан шинжилгээний дүн болон анхдагч шинжилгээний үр дүн нь Монгол улсын Стандарт, хэмжил зүйн газраас баталсан холбогдох стандартаар тогтоосон стандарт хазайлтын хүрээнд багтах тохиолдолд шинжилгээний чанар хангалт шаардлага хангасан гэж үзнэ.
- 7.25 Давтан шинжилгээний дүн болон анхдагч шинжилгээний үр дүн нь зөрүүтэй бөгөөд уг зөрүү нь стандарт хазайлтын хүрээнээс илүү гарсан тохиолдолд худалдагч болон худалдан авагч талуудын хооронд байгуулсан экспортын гэрээ буюу худалдах, худалдан авах гэрээгээр зохицуулна.

Найм.Бусад

- 8.1. Арилжааны гэрээ болон энэ журамд заасан үүргийг талууд зөрчсөн тохиолдолд холбогдох хууль, журамд заасны дагуу хариуцлага ногдуулна.
- 8.2. Худалдан авагч нь өөрийн буруугаас гэрээгээр тогтоосон хугацаанд бүтээгдэхүүнийг хүлээн аваагүй тохиолдолд агуулах, терминалын төлбөрийг төлөх бөгөөд агуулахын төлбөрийг дараах байдлаар тооцно:
 - 8.2.1. агуулах терминалын төлбөрийг тухайн агуулах, терминалын худалдагчтай байгуулсан гэрээнд тусгагдах нөхцөлөөр;
 - 8.2.2. худалдан авагч бүтээгдэхүүнийг хугацаа хожимдуулан хүлээн авснаас хойш тухайн агуулах, терминалын нэхэмжлэхийн дүнгээр.
- 8.3. Итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд байршуулсан бүтээгдэхүүнд чанарын шинжилгээ хийх үйлчилгээний төлбөрийг худалдагч хариуцна.
- 8.4. Энэхүү журмын хэрэгжилтэд Бирж хяналт тавина.

---oOo---